

107076

Gjenpart.Strengt fortrolig.

P. M.

Under behandlingen av Russland-garantien i Stortinget ivåres fant jeg det å være min plikt å gjøre statsminister Hundseid som dengang var Bondepartiets parlamentariske fører, oppmerksom på de anslag der drives mot vårt land og vårt samfund av den internasjonale revolusjonære bevegelse som har sitt sete i Moskva. Jeg fremla for statsministeren en rekke dokumenter som beviste tilstedeværelsen av disse anslag. Deriblandt de viktigste av de dokumenter som senere blev sendt Stortinget i den såkaldte Quisling-sak, og som gjorde det påviselig at både Det Norske Arbeiderparti og Norges Kommunistparti hadde mottatt støtte fra en fremmed makt i revolusjonært øiemed, og at en rekke arbeiderledere likefrem arbeidet i denne makts tjeneste.

Statsministeren fremholdt etter å ha sett dokumentene, at alt dette måtte jeg ta frem. Og anledningen vilde by sig under den forestående trontaledebatt, hvor jeg vilde bli provocert til det ved angrep fra Arbeiderpartiet. Jeg har spesielt notert mig at statsministeren uttrykkelig uttalte: "Men alt dette må De si".

I de samme dager tok jeg også påny spørsmålet op i regjeringen. Det er det jeg sikter til når jeg i min skrivelse av 22. 4. 1932 til Stortinget ved oversendelsen av dokumenterne i Quisling-saken bl. a. anførte:

"Spørsmålet om den revolusjonære bevegelse har gjentagne ganger vært til behandling i regjeringen helt fra bonderegjeringens tiltredelse ifjor vår. Da det samtidig med de nevnte uroligheter i Nord-Norge også innlöp melding om overføring av et stort pengebelöp fra Komintern, fant jeg som Forsvarsdepartementets chef det

nødvendig igjen å henlede regjeringens oppmerksomhet på saken. Spørsmålet blev behandlet i regjeringskonferanse 8. mars i år, og en rekke dokumenter til belysning av den revolusjonære bevegelse fremlagt og referert i tilslutning til hvad var omtalt ved tidligere leiligheter. På grunnlag herav blev i påfølgende statsråd truffet avgjørelse om utvidet undersøkelse av disse spørsmål."

I det nevnte statsråd deltok også statsminister Hundseid, og som statsminister.

Like forut for trontaledebatten var det videre en regjeringskonferanse på Victoria Terrasse, hvor trontaledebatten blev drøftet. Enkelte statsråder overtok bestemte oppgaver i debatten. Og for mitt vedkommende blev anført av statsministeren at jeg sikkert vilde bli angrepet av Arbeiderpartiet, og at jeg da skulde svare således som vi hadde konferert om. Statsminister Hundseid hadde således full klarhet over alt som jeg vilde komme frem med under trontaledebatten. Hvis statsministeren hadde ment at saken burde behandles enn ytterligere i regjeringen, så hadde det ligget til ham som formann å foranledige dette ved samme leilighet eller senere.

Imidlertid hadde jeg naturligvis selv en del betenkeligheter ved å ta opp offentlig alle disse alvorlige anklager, særlig de mot navngivne personer og om direkte pengestøtte fra et fremmed styre. Jeg talte derfor spesielt med justisministeren, statsråd Lindboe, om dette. Justisministeren fant det helt i orden, og argumenterte med at når jeg blev angrepet på den måte som jeg blev, burde jeg også legge frem alle ting som kunde tjene til å påvise arten av disse angrep, deriblandt også nevne navnene på de personer som var

implisert.

Jeg omtalte også saken nærmere for utenriksminister Brådlund og sa at jeg i trontaledebatten kom til å gå inn på bolsjevikkenes undergravningsarbeide i vårt land, og våre revolusjonære partiers internasjonale forbindelser. Men at jeg skulde være forsiktig med direkte å hentyde til vedkommende fremmede makt. Jeg skulde bruke nøytrale uttrykk som den internasjonale revolusjonære ledelse, fremmed makt o. lgn. Utenriksministeren var enig heri.

Jeg hadde fremdeles liten lyst på å trekke frem alle disse ting, som nevnt særlig det med navnene, hvilket bød mig imot, da jeg tok det hele op for sakens skyld og ikke ønsket at det skulde få en personlig karakter. Og da trontaledebatten kom, gikk jeg to ganger til statsministeren og spurte om han fremdeles var av den oppfatning at jeg allikevel skulde trekke personene frem. Statsministeren svarte begge ganger at naturligvis skulde jeg det. Siste gang blev vi imidlertid enig om at jeg også skulde høre hvad mente redaktør Aadahl og partiets parlamentariske fører, Moseid om saken. Etter at jeg hadde konferert med disse, blev vi så enig om at jeg hvad de enkelte angikk, ikke skulde uttrykkelig nevne navn, men antyde forholdet, og så skulde statsministeren foreslå at alle dokumentene blev oversendt konstitusjonskomiteen til granskning.

Under selve debatten kom det videre frem et par punkter som statsministeren bad mig spesielt ta op, således om arbeiderværn og våben. Likeledes at jeg måtte forlange ubegrenset tid.

2 - Enhver vil efter dette som var gått forut, forstå min forbauselse over at statsministeren så efter mitt helt saklige og nøkterne innlegg 7. april plutselig reiste sig og i realiteten tok avstand

fra min optreden, formentlig under innflytelse av det inntrykk som talen gjorde i Stortinget og av herr Mowinckels henvendelse til statsministeren og etter den førstes innlegg i debatten. Denne statsministerens optreden gjorde på mig, likesom på mange andre som ikke engang kjente sakens virkelige sammenheng, et særdeles forstemmende inntrykk. Det er oplyst at statsministeren egentlig hadde tenkt direkte å si at han tok avstann fra mine uttalelser, men at ordene etter henstilling fra et medlem av regjeringen blev endret til: "Jeg vil ikke ta avstann o.s.v., men ..." Meningen blev imidlertid allikevel ikke til å ta feil av.

Herr Mowinckels optreden har fått en almen kritikk i det hele land.

Jeg mener at statsministerens optreden ikke var bedre enn herr Mowinckels. At jeg således blev falt i ryggen av dem som jeg måtte tro var helt enforstått med saken, var forkastelig ikke bare fordi det stillet mig personlig i et helt falsk lys, men fordi det skadet den sak som er en livssak for hele vårt folk, og ikke bare en god programpost eller passende emne for valgtaler. Når jeg således gikk i brechen var det kun for å gjøre det som var min plikt. Saken var dessuten som nevnt mer inngående drøftet mellem regjeringsschefen og vedkommende fagminister enn mig bekjent nogen annen sak som blev behandlet under trontaledebatten. Men selv om dette ikke hadde vært tilfelle, så bør vel en chef også i politikken verdsette og støtte og om en underordnetes tiltakshug i arbeidet for det felles givne mål, særlig når dette er i hel overensstemmelse med partiets program og retningslinje. Ikke la ham i stikken i det avgjørende øieblikk. Selv feilaktig fremgangsmåte hos en underordnet er dog bedre enn ugjort verk og forsømmelse. Og her

- 5 -

var riktig handlet fra min side. Det var mig som så klart i saken.

Men ikke nok med det.

3 - I den feilaktige vurdering av situasjonen som statsministeren var et bytte for holdt han dagen efter en regjeringsskonferanse, hvortil jeg ikke var innkalt, og hvor blev besluttet, uten at jeg hadde fått anledning til å forklare mig, at jeg skulde tre tilbake,

Tre tilbake. Hvorfor? Fordi at jeg under lojalt samarbeide med regjeringsschefen hadde gjort min plikt, og søkt å klarlegge det farlige samfunnsnedbrytende undergravningsarbeide i vårt land på en måte som Stortinget siden under bevisenes tyngde, og under inntrykket av en overveldende folkemening har gitt sin tilslutning. Jeg vil til sammenligning henwise til den britiske førsteminister Mac Donalds opptreden i disse dager i en analog sak. (Se Morgenbladet nr. 587 for Lørdag 19. 11. 32.)

Meddelelsen om at jeg måtte tre tilbake blev gitt mig av statsministeren samme dag, 8. april i nærvær av justisministeren. Jeg uttalte min forbauselse over statsministerens opptreden og la ikke skjul på min mening om den, men sa at jeg ikke hadde gjort det minste selv for å komme inn i regjeringen og gjerne skulde tre tilbake. Men at jeg på den annen side aktet å gjennomføre den sak jeg hadde tatt op, enten jeg var i regjeringen eller utenfor, og hvis utenfor, da om nødvendig mot regjeringen. Jeg forbeholdt mig å stå helt fritt. I virkeligheten var jeg både personlig og for sakens skyld så forarget over den måte hvorpå jeg var blitt sviktet, at jeg var sågodtsom bestemt på ikke lenger å ha noget med statsminister Hundseid å gjøre. Hans anmodning kom forsåvidt bare mitt ønske i forkjøpet.

- 6 -

I mellemtiden hadde statsministeren imidlertid, efter hvad senere er oplyst, en konferanse med enkelte av partiets innflytelsesrike folk som var bedre orientert enn han, og som fremholdt for ham at det vilde få skjebnesvangre følger for regjeringen og for Bondepartiet om jeg måtte gå på premisser som jo egentlig er del av Bondepartiets eksistensberettigelse.

Noget senere samme dag ringte statsministeren mig så op i mitt hjem, desavouerte sitt tidligere standpunkt og uttalte at han hadde funnet en løsning hvorefter jeg kunde bli stående til dokumentene var fremlagt i Stortinget. Statsministeren leste så op for mig en konsipert meddelelse til pressen, hvori bl.a. blev uttalt at han og regjeringen "ikke hadde noget kjennskap til de omtalte dokumenter". Jeg svarte på stedet at dette ikke var overensstemmende med de faktiske forhold og at jeg ikke kunde godta denslags uriktige erklæringer.

Senere samme dag i regjeringskonferanse blev så fremlagt nye forslag til pressemeddelelser, hvor statsministeren på beste måte, om enn på mindre uholdbart grunnlag, søkte å gardere sig selv mot ethvert ansvar og skyte dette utelukkende over på mig.

Jeg erklærte at jeg anså det for en ære å ta ansvaret for saken alene, og statsministeren fremla så en ny formulering sålydende :

"Jeg (d.e. statsministeren) har ikke hatt anledning til å studere dem (d.e. dokumentene) i detalje, men jeg mener det er riktig at disse dokumenter nu blir bragt inn for Stortinget. ... Saken har ikke vært forelagt regjeringen, idet statsråd Quisling ønsker selv å ta det fulle ansvar ... ."

Da denne erklæring som det fremgår av det foregående heller ik-

- 7 -

ke var overensstemmende med det sanne forhold, nektet jeg også å godta den.

Meddelelsen blev så gitt følgende endelige ordlyd :

"De dokumenter som statsråd Quisling henviste til i trontaledebatten, vil snarest mulig bli oversendt Stortinget.

Jeg mener det er riktig at disse dokumenter nu er bragt inn for Stortinget så saken kan bli betryggende undersøkt og fullt oppklart.

Statsråd Quisling ønsker selv å ta det fulle ansvar, idet saken er kommet frem i Stortinget i forbindelse med et personlig angrep på ham."

Jeg hadde forøvrig heller ikke godtatt denne ordlyd, idet mitt innlegg var skjedd utelukkende for sakens skyld, og ikke i minste mon av personlige grunner.

Jeg bet imidlertid min stolthet i mig. Tiet likeoverfor offentligheten om den uefterrettelige måte hvorpå statsministeren hadde handlet i denne sak, og valgte - for sakens skyld - å bli stående på min post. Jeg anså det av vesentlig betydning for et godt resultat at dokumentene blev fremlagt av mig selv som var vel orientert i hele den revolusjonære bevegelse.

Når et folk uten å forstå det, går mot avgrunnen, er det for den som kjenner faren en plikt, ikke å trekke sig tilbake, men å opplyse folket, og om nødvendig sette sig imot utglidningen uten hensyn til hvad man risikerer.

Som jeg foran har sagt var min tale 7. april i år minst av alt et personlig forsvar og motangrep. Det var som et opprop til folkets selvbesindelse og som et alvorlig forsøk på å få myndighetene til å forstå at jeg søkte å klarlegge i Stortinget sammenhengen i det

revolusjonære undergravningsarbeide, og den stadig voksende fare som det innebærer for vårt folks fremtid. Som statsministeren selv måtte vite var jo også de personlige angrep på mig alene diktert av de revolusjonære partiers motstand mot min avsløring av deres samfunnsfarlige virksomhet og forbryderske planer.

Det forekommer mig derfor at det hadde vært rimelig om statsministeren hadde støttet mig i denne kamp mot de samfunnsopløssende og revolusjonære krefter, en linje som jo er en hovedlinje i Bondepartiets politikk, og som under de foreliggende omstendigheter neppe kunde fremmes på en mer virkningsfull måte enn den jeg anviste.

Men sålangt fra å slutte op om saken, vanskeliggjorde statsministeren tvertimot denne i høieste grad ved faktisk å dessvouere mig til og med på bristende forutsetninger, og ved uimotsagt å la det feilaktige inntrykk feste sig, at jeg hadde optrådt illojalt og egenmektig. Så sent som i herr Mowinckels foredrag 12. november får angripes jeg fremdeles sterkt på det samme urigtige grunnlag uten at statsministeren har funnet nogen foranledning til å bringe det samme forhold frem. .

4 - Imidlertid kom som bekjent Stortinget allikevel til det resultat at jeg hadde rett. Det uttalte at min opptreden ikke gav anledning til nogen forføining, og fastslog de revolusjonære partiers forbryderske virksomhet, og dermed også plikten til å skride inn mot den.

I og med dette hadde selvfølgelig også statsministerens opptreden i saken i virkeligheten fått sin stilltiende dom. Og av lojale og kollegiale hensyn lot jeg det ha sitt forblivende hermed.

Det er imidlertid å trekke for sterke veksler på ens lojalitet, når statsministeren mener at jeg vil godta at den samme fremgangs-

måte fra hans side skal kunne anvendes atter en gang, nu da det i forbindelse med den såkalte Kullmann-sak gjelder en naturlig og forøvrig lovbestemt konsekvens av Stortingets undersøkelser og beslutning vedrørende den revolusjonære bevegelse.

5 - Hvad først Kullmann-sakens formelle behandling angår, så er forholdet det at saken overensstemmende med foreliggende precedens oprindelig var tenkt behandlet på den måte at Forsvarsdepartementet foredrog sin innstilling vedrørende Kullmann i statsråd, idet da spørsmålet for de øvrige impliserte personers vedkommende forutsattes behandlet av Justisdepartementet. Kullmann er embedsmann hørende under Forsvarsdepartementet. Etter nærmere konferanse med statsrådssekretæren og Kommanderende Admirals juridiske rådgiver fant man det imidlertid mest riktig - slik som jeg meddelte statsministeren - å sende hele saken til Justisdepartementet, idet Forsvarsdepartementet forlangte tiltale for Kullmanns vedkommende og henstillet at Justisdepartementet tok op saken for de øvrige. Offentliggjørelsen av dette Forsvarsdepartementets brev av 14. 10. 1932 til Justisdepartementet skjedde ikke på mitt initiativ, men etter henstilling fra Justisdepartementet og etter samråd med statsministeren.

Nogen illojalitet fra min side foreligger således heller ikke på nogen måte ved denne anledning.

6 - Hvad dernæst sakens realitet angår, så henviser jeg i sin almindelighet til Forsvarsdepartementets ovennevnte brev til Justisdepartementet.

Man bebreider mig at jeg har "forkludret" Kullmann-saken ved å medta spørsmålet om Tranmæl m.fl. - Jeg akter imidlertid ikke å

- 10-

ta imot nogen bebreidelser i så henseende. Når røvere er kommet inn i huset og det blir opstyr fordi vekten slår alarm, så er det latterlig å bebreide vaktmennene for de forstyrrer nattesøvnen. Videre er jo forholdet det, at Tranmæl og andre er sterkere implisert i saken enn Kullmann selv og er betydelig farligere for samfundets sikkerhet. Det er således ennu større grunn til å gripe inn mot denne klikk som frekt og åpent bryter våre lover med samfundets omstyrtning for øie. For den som kjenner sammenhengen med den revolusjonære bevegelse i vårt land og dens utenlandske forbindelser, (og det burde alle ansvarlige nu gjøre efter alt som er kommet frem og efter det som Stortinget har fastslått), er oplagt hvad Kullmann-saken dreier sig om både for hans eget vedkommende og for de andre impliserte, nemlig om forbrydelser mot de alvorlige lovbestemmelser, som Forsvarsdepartementet har henvist til i sitt brev til Justisdepartementet. I tillegg til alt annet graverende bevismateriale vedrørende den revolusjonære bevegelse forelå også klare og utvetydige uttalelser fra selve de impliserte om at det Norske Arbeiderpartis revolusjonære ledelse i forståelse med fagorganisasjonen har gått til forberedelse av generalstreik og samlet reising i tilfelle av mobilisering, og det til direkte fordel for en bestemt fremmed makt. Departementets anførsler i nevnte brev er kun blitt bestyrket ved forskjellige ting som senere er kommet fram.

Under disse omstendigheter må jo enhver innse at det for mig i min stilling var umulig å gå forbi de foreliggende forbrytelser, både av hensyn til sakens realitet og av hensyn til gjeldende ansvarsbestemmelser. Såmeget mer som Stortinget nylig uttrykkelig hadde uttalt at, det forutsetter at regjeringen har sin opmerksomhet hen-

vendt på disse forhold.

Straffelovens § 118 straffer den offentlige tjenestemann som ved misbruk av sin stilling hindrer nogens lovlige straff-feldelse eller feldelse til den forskylte straff, eller som utenfor det i loven hjemlede tilfelle eller på annen enn den lovhjemlede måte undlater å forfølge en straffbar handling.

Straffelovens § 139 og militære straffelovs § 93 straffer den som undlater å anmelde eller på annen måte søker avverget visse forbrydelser, hvoriblandt de foreliggende, skjønt han til en tid da forbrydelsen eller dens følger ennå kunde forebygges, har erholdt pålitelig kunnskap om at den er igjøre eller er forsvet.

I Hagerups kommentar til § 139 anføres endog at i mange tilfelle vil forholdet være det at den underordnede i den overordnedes passivitet er blitt bestyrket i sitt forbryderiske forsett og at den siste har vært sig dette bevisst. Isåfall må han kunne straffes som medvirkende til selve hovedhandlingen.

Ifølge den nye ansvarlighetslov som blev vedtatt av Stortinget så sent som i januar iår (1932), kommer de nevnte bestemmelser i den almindelige straffelov også til anvendelse på regjeringsmedlemmer som sådanne, og til og med også for handlingen som er forsvet av uaktsonhet.

Jeg vilde således gjort mig skyldig i grov pliktforsemmelse, hvis jeg ikke hadde tatt saken op som jeg gjorde. Bortsett fra det moralske ansvar vilde jeg kunne påtales efter de foren anførte lovbestemmelser. Det samme gjelder de øvrige myndigheter som har forbindelse med saken.

At dette er uomtvistelig riktig var på forhånd opfatningen

hos Forsvarsdepartementets sakkyndige, og jeg har senere fått det bekreftet ved konferanse med fremstående jurister på området.

I Forsvarsdepartementets brev til Justisdepartementet blev videre påpekt at opportunitetsparagrafen ikke kan anvendes i nærværende tilfelle. Det er selvfølgelig heller ikke anledning til å ta de påberopte "taktiske" hensyn. Fordi om man kanskje kan mene at domstolenes sammensetning er slike at de skyldige ikke blir dømt, eller at man mener at en dom ikke blir effektiv, så kan man ikke derfor vilkårlig sette hele kapitler av straffeloven ut av gyldighet.

Det er oven i kjøpet så at de bestemmelser i vår straffelov som de omhandlede forbrytelser direkte går inn under, er opsatt med forhold for sine som var langt mindre farlig for stat og samfund enn det revolusjonære og landsforederiske undergravningsarbeide som nu pågår, og som det her dreier sig om. Desto mere er det selvfølgelig til å praktisere de bestemmelser man har.

Det var allerede en utvilsom feil og pliktforsømmelse at man har latt den revolusjonære bevegelse utvikle sig uhindret utenfor alle lovlighetens grenser, mens en energisk politikk i tide på dette område hadde kunnet bruddt den før dens fulle utfoldelse, og mens det endnu var forholdsvis lett. Men man ventet med det til det blev vanskelig. Og nu når det er blitt vanskelig, vil man utsette det til det blir farlig eller umulig. En sådan undfallenhet eller misforstått liberalitet har ingen hjemmel hverken i lov eller politiske hensyn, og fører heller ikke frem. Det er en velkjent erfaring at eftergivenhet og holdningsløshet stimulerer den revolusjonære bevegelse istedenfor å dempe den.

Den kommunistisk revolusjonære bevegelses karakter er for-

- 13 -

lengst blitt klar for verden. Og etter at det er skjedd, er det intet land som har tolerert sådanne forbryderiske anslag og undlatt å hevde statens autoritet i den grad som hos oss. Jeg har i sin tid i praksis sett hvad en sådan politikk fører til og vil ikke gjøre mig med-skyldig i disse forsømmelser. Uten at man kan trekke absolutte analogier, så er herr Mowinckels og andres forsikringer om at ingen fare er tilstede ingen garanti. Disse folk har ennu adskillig igjen å lære med hensyn til den revolusjonære bevegelse, og i mange henseender å lære om igjen.

Det er dette samme resonnement av en misforstått liberalisme som man hører her i landet til kjedsommelighet, som man også hørte i Russland og som førte Russland i avgrunnen (Kerenski). Jeg for min part ønsker å ha min samvittighet fri, og å vite at jeg har gjort min plikt og bidradd mitt til å stoppe op for utglidningen. Jeg vil også minne om at Bondepartiet, hvorav regjeringen er fremgått, i sitt program "krever lydighet mot landets lover", og at "statsmaktens griper effektivt inn overfor organisasjonsmessige overgrep som truer samfundets interesser".

7 - Det er nødvendig nu å bryte bredden på de revolusjonære foreteelser i vårt land, og det av følgende tre grunner hvorav hver enkelt er tilstrekkelig: -

- (1) Fordi loven krever det og det er en konsekvens av Stortingets beslutning.
- (2) Fordi den revolusjonære bevegelse innebærer en stor fare for vårt land og for vårt samfund under den almindelige krise som vi nu gjennomlever, og som den revolusjonære bevegelse utdyper og forlenger.

-14 -

(3) Fordi den revolusjonære bevegelse - ikke minst ved sin utnyttelse av arbeidernes faglige organisasjoner - er en hovedhindring for når økonomiske og nasjonale gjenreisning, og også vil gjøre vanskelig å dra fordelene av oppgangen når den en gang kommer.

Det nytter ikke lenger å klynge sig til den illusjon at det revolusjonære undergravningsarbeide skal ebbe ut av sig selv. Den revolusjonære bevegelse er en fanatisk trosbevegelse som oppmuntres og understøttes av det gigantiske russiske eksperiment, og som - hvis det ikke gripes inn mot det - med en naturlovs nødvendige konsekvens må føre til en katastrofe. Alle betenkeligheter ved å gripe inn mot den revolusjonære trafikk viser best hvor langt det allerede er kommet. Det er imidlertid en dødssynd i politikken å undlate å hevde loven, bare fordi man ikke kan samle moralsk kraft nok. Makt til å gjøre det har samfundet ennu idag.

Situasjonen forlanger nu først og fremst anvendelse av de eksisterende lover, men dernæst også fremsettelse av nødvendige forslag til nye lover og bestemmelser. En politikk som mener det alvorlig med klassekampens bekjempelse og sosial forsoning må også umuliggjøre klassekampens egentlige hjelpemidler, og de politiske og økonomiske gruppers uretmessige selvtekt.

Av statsministerens handlinger fremgår imidlertid at med ham som regjeringschef vil intet effektivt bli gjort for å rydde op med omstyrtningsbevegelsen og derved skape indre fred og grunnlag for samfundets økonomiske sanering.

Boikottloven som av Regjeringen var besluttet fremsatt i våres trakk statsministeren tilbake efter påtrykk av herr Kowinckel. I veikonflikten og Randsfjordkonflikten optrådte statsministeren

- 15 -

vaklende og undlot å hevde statens autoritet. Han godtok videre Sovjetregjeringens protest mot min - og forøvrig også mot sin egen - tale i Stortinget og mot mine foredrag, og undlot å protestere mot en fremmed makts direkte innblanding i indre norske forhold.

Han var endog bestemt på å forby mig i mine foredrag å omtale en fremmed makts undergravningsarbeide i vårt land. Kun etter påtrykk innskrenket han sig til å la opta stenografisk referat av mine uttalelser for presentasjon likeoverfor mulige nye russiske protester. Jeg blev altså i mine foredrag faktisk stillet under trykket av russisk censur.

I denne sak har således statsministeren befunnet sig tilvenstre for venstre. Selv herr Mowinckel har våget å skrive et forord til Kalergis skarpe og ytterliggående kritikk av Russlands forhold til Europa. Også i forsvarsspørsmålet har statsministeren hitinntil alltid kun inntatt standpunkter som ligger langt tilvenstre, og som ikke er i overensstemmelse med den politikk av det parti han representerer.

Når så nu Forsvarsdepartementet som den øverste ansvarlige myndighet på forswarets område pliktmæssig tar op en sak vedrørende de mest alvorlige anslag mot landets forsvar og statens sikkerhet, så støter man hos landets statsminister på den store bæg og unddras en helhjertet støtte. Tross det selvfølgelig er til stor skade for den gode sak, har statsministeren funnet det mere hensiktsmessig ved uttalelser til pressen og til andre tredjemenn, ikke til mig, nu likesom ivåres, å la offentligheten bli sittende med det inntrykk at jeg optrer illojalt og egenmæktig.

Også den måte hvorpå saken har vært trukket i langdrag har skadet og vanskeliggjort dens riktige gjennomførelse.

- 16 -

Regjeringen er selv øverste påtalemyndighet og i en sak som der hvor de foreliggende forbrytelser er så oplagte, og vedkommende be-
stemmelser så klare, og hvor politiske hensyn kan spille inn, var det ingen grunn til å skyte sig inn under riksadvokaten.

8 - Jeg har desto mere grunn til å bebreide statsministeren ovennevnte forhold, som han selv i en annen stor, nasjonal sak, Grønlandssaken, i strid såvel med regjeringen som med Bondepartiet og enhver virkelig nasjonal linje har ført hemmelige forhandlinger bak regjeringens rygg om forlik i Grønlandssaken på basis av at Norge oppgir sitt suverenitetskrav, og det samtidig som han like overfor Grønlandsdelegasjonen og i samlet regjering har avgitt høitidelige forsikringer om at sådanne forhandlinger ikke fant sted. Statsministerens oprindelige hensikt som ved et tilfelle blev forpurret, var efter hans egne senere innersømmelser å stille regjeringen og endog utenriksministeren overfor et fait accompli. Alt for å opnå det samarbeide med herr Mowinckel som øiensynlig regjeringens nasjonale Grønlandspolitikk var iveien for.

9 - Om statsministeren vilde undskylde denne forkastelige opptreden i våre to største nasjonale saker med den innvending at dette skulde tjene til nødvendige samarbeide på det økonomiske område mellom de forskjellige politiske partier, så er det vel nu helt klart at denne samarbeidslinje ikke fører frem. Det er i den forbindelse tilstrekkelig å henvise til de negative resultater av krisekomiteens virksomhet.

Det eneste som kan føre frem, er ikke kompromisser med partipolitikere hvis politikk allerede bærer hevedskylden for vår nuværende

misère. Men endelig engang klare linjer. Det gjelder nu å befesteselve grunnlaget for vårt samfund, sikre betingelsene for videre fremgang og resolutt slå inn en positiv nasjonal politikk som bygger og bøter, og som i det lange løp er det eneste virksomme middel mot den samfundsomstyrtende bevegelse.

Skal ikke hele vårt samfundsliv ende i kaos og ulykke for oss alle, er det nødvendig at det nu i ellefte time endelig tas de nødvendige krafttak for å løse de store aktuelle spørsmål som nu krever en virkelig løsning. Foruten å verne om statens autoritet og gjenoprette respekten for lov og rett, gjelder det i første rekke å gjennomføre

- (1) en rasjonell og målbevisst pengepolitikk,
- (2) å bringe orden i finansene og kommunalforvaltningen,
- (3) sikre næringslivet indre fred og konkurransemuligheter,
- (4) lette krisen for bønder og fiskere,
- (5) skaffe de arbeidsløse arbeid.

Alle disse ting kan virkelig løses.

Men intet virkelig alvorlig og effektivt gjøres på disse områder hvor forholdene forverres dag for dag. Det blir bare til halve forholdsregler som ikke fører frem. Man savner i statsministerens politikk og ledelse nettopp det som trenges. Der er i regjeringens politikk under den nuværende ledelse ingen plan, ingen linjer, og ingen skapende mål.

10 - Av det som foran er anført vil forståes at jeg ikke kan ha nogen tillit til statsminister Hundseids fortsatte ledelse av statens anliggender i disse vanskelige tider. Den sittende regjering er utgått av Bondepartiet og forpliktet til å følge iallfall ånden i dette partis program. Det var på et sådant objektivt og holdbart standpunkt

- 18 -

at jeg gikk inn i regjeringen. Den politikk statsminister Hundseid fører er ikke overensstemmende hermed og heller ikke med en avgjort folkemening i våre bygder og byer. Vesentlig på grunn av hans eget forhold har det i regjeringen i lengere tid været sterke motsetninger og rivninger som tilslutt har ført til at regjeringen nu befinner sig i oppløsningstilstand.

Jeg for min del har strukket mig lengst mulig, men finner ikke lenger å kunne akseptere den nuværende ledelse av regjeringen.

Jeg henstiller at statsministeren trer tilbake.

V. Q.

20. 11. 1932.